

Postmodernizm Akımı

Postmodernizm Nedir

1960'ların sonlarından itibaren yavaşça ortaya çıkan ve 1970'lerde daha fazla görünür hale gelen bir akımdır. **Postmodernizm**, sanatta, eleştiride ve çeşitli akademik disiplinlerde sıkça kullanılan bir terim haline gelmiştir. Ancak bu akım, genellikle heterojen ve çok parçalı bir yapıya sahiptir, bu nedenle klasik anlamda bir akım olarak tanımlanması zordur.

Postmodernizmin temel özelliği, her türlü üretim, iletişim biçimi ve üretim ilişkilerini sızan ve yeniden yorumlayan bir bakış açısı sunmasıdır. Bu akımın temelleri Fransız postyapısalcılar gibi düşünürlerden alınmıştır ve özellikle son otuz yılın sanatsal üretimine etki etmiştir. Postmodernizm akımı, düşünce ve gerçek algısından üretim ve tüketim ilişkilerine kadar pek çok alanda değişikliklere yol açmıştır. Ancak ilginç bir şekilde, postmodernizmin kendisi adı geçen düşünürlerin, sanatçıların ve teorisyenlerin çoğu tarafından reddedilmekte ve kimse tam olarak postmodernizmin ne olduğunu kabul etmemektedir.

Bunun nedeni, postmodernizmin kendisinin belirsizlik ve heterojenlik üzerine inşa edilmiş olmasıdır. Bu, postmodernizmin karmaşık ve çok yönlü bir akım olduğu anlamına gelir. Her ne kadar birçok kişi postmodernizmin ne olduğu konusunda anlaşmasa da, bu akımın etkileri geniş yelpazede hissedilmektedir. Postmodernizm, bugünün dünyasının bir yansımasıdır ve teorik bir temele dayanmasa da, metinlerin bile postmodern olabileceğini söyleyen postmodernistlerin düşüncesi, bugünün toplumsal ve kültürel bağlamının önemli bir parçasıdır.

Postmodernizm, logos merkezci düşünceye karşı bir itirazdır ve modernizm sonrası **edebi akımlar**dan biri olarak kabul edilir. Ancak postmodernizmin ilişkisi modernizmle oldukça karmaşıktır. Bazı durumlarda modernizmin ardından doğan yeni bir felsefe olarak ortaya çıkar, bazen ise modernizme karşı bir tepki olarak görülür. Postmodernizm, Descartes'tan başlayarak modern felsefenin temel kavramlarına karşı çıkar. Kartezyen özne anlayışına, evrensel ve aydınlanmacı akıl düşüncesine ve rasyonel olanın gerçek olduğunu ileri süren Hegel'in ilkesine karşı gelir. Postmodern filozoflara göre nesnel ve akıldan bağımsız bir gerçek yoktur.

Postmodernizm öznelcidir, ancak modernizmdeki güvenilir ve özerk özne tanımını reddeder. Postmodernler, öznenin algılarıyla değişen ve özneyi değiştiren bir gerçek olduğunu savunurlar. Böylece postmodernizm, büyük anlatıları reddeder ve gerçeğin bir kurgu olduğunu ileri sürer. Sanattan edebiyata, sosyolojiden psikanalize kadar birçok alanda etkisi görülen postmodernizm, bu alanları dönüştürür ve yeniden tanımlar.

Modernizmden Postmodernizme

Postmodernizm, tam ve kesin bir tanıma sahip olmayan karmaşık bir kavramdır. Bu akım, genellikle modernizmin sınırlarını sorgulayarak onun normlarına, değerlerine ve yöntemlerine karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Postmodernizm, kendisi için yeni bir kesin teori veya yapı sunmaz; bunun yerine modernizmin belirlediği sınırları ve kalıpları sorgular, genellikle bunların ötesine geçmeye çalışır. Ancak, postmodernizmi daha iyi anlayabilmek için modernizmin ne olduğunu anlamak önemlidir.

Modern, Modernite, Modernizm Sözcüklerinin Anlamı ve Tanımı

Modern kelimesi kökeni itibariyle Latince "modernus" kelimesinden gelir ve ilk olarak 5. yüzyılın sonlarında kullanılmıştır. Bu kelimenin esas anlamı, Hıristiyanlar için şimdiki, pagan veya Romalılar için ise geçmiş ifade etmekte. Modern terimi, farklı anlamlar ve içerikler kazanarak zaman içinde gelişti. İnsanlar kendilerini, geçmişten yeni bir döneme geçişin sonucu olarak modern olarak tanımladılar. Rönesans, Fransız Devrimi ve Aydınlanma gibi dönemler, modern kelimesinin farklı tanımlarla kullanılmasına yol açan eski-yeni karşıtlığına sahne oldu.

Modernite ise sosyal bilimlerde kullanılan bir terimdir. Hem tarihsel bir dönemi ifade eder (Modern Çağ) hem de ortaçağ sonrası Avrupa'da ortaya çıkan belirli sosyo-kültürel normları, tutumları ve uygulamaları topluca ifade eder. Bu terim, modern toplumun karakteristik özelliklerini, geleneksel toplumlardan ayıran faktörleri tanımlamak için kullanılır. Bu bağlamda modernite, sanayi devrimleri, siyasi değişimler ve bilimsel ilerlemeler gibi faktörlerle yakından ilişkilidir.

Modernizm, genellikle iki farklı anlamda kullanılır. İlk olarak, Descartes'tan başlayan ve nesnel bilgi ile bilen veya akıl sahibi öznenin egemen olduğu modern felsefe geleneğini ifade eder. Bu anlamda modernizm, 17. yüzyıldan 20. yüzyılın ortalarına kadar olan dönemin şekillenmesinde etkilidir. 19. yüzyıldan sonra ortaya çıkan ve 20. yüzyılın ilk yarısını kapsayan estetik hareketlere atıfta bulunur. Bu özel anlamda modernizm, modernitenin temelini atan Aydınlanma ve hümanizm idealleri ile yer yer çatışan bir estetik hareket olarak kabul edilir. Modernizm akımlarını ve sanatçıları, geleneksel estetik normlara ve yerleşik kurallara meydan okuyan ve sık sık akıl ile çelişen bir tavır sergileyen bir sanat anlayışı olarak tanımlar.

Modernizm, inovasyon ve yıkıcılıkla öne çıkar ve postmodern edebiyatın getirdiği yenilikler gibi düşünülen birçok öğeyi (belirsizlik, açık uçlar, bilinçakışı, parodi, kolaj, öz-yansıtma, vb.) içerir. Bu teknikler, aslında modernizmin getirdiği öncü tekniklerdir. Postmodernizm ise bu teknikleri farklı bir kültürel bağlama yerleştirerek yeniden üretir. Bu nedenle, bu özel anlamdaki modernizmden bahsederken "**bir estetik hareket olarak modernizm**" ifadesini kullanacağız.

Modernizmin Özellikleri

Edebiyat açısından modernizmin belirgin özellikleri aşağıda madde madde açıklanmıştır:

1. Yazıda ve görsel sanatlarda izlenimlere ve öznelliğe özel bir vurgu yapar. Yani, eserin okur ya da izleyici tarafından algılanmasına odaklanır. Bu, sadece neyin anlatıldığından çok, nasıl algılandığının önemli olduğu bir yaklaşımı ifade eder. Bilinç-akışı tekniği, bu vurgunun bir örneğidir.
2. Hişeyi bilen üçüncü tekil şahıs anlatıcıların ve sabit bakış açılarının yerine, öznel bir anlatıma vurgu yapılır. Bu, nesnellikten uzaklaşma eğilimini yansıtır.
3. Geleneksel edebî türler arasındaki ayrımları bulanıklaştırır. Şiir, daha belgesel bir özellik

kazanabilirken, düzyazı daha şiirsel bir yapıya bürünebilir.

4. Parçalanmış biçimlere, kesintili anlatılara ve farklı malzemelerin rastgele görünümü kolajlarına vurgu yapar. Bu, eserlerin geleneksel anlatı yapılarından sapması anlamına gelir.
5. Sanat eserinin üretimine yönelik bir öz-bilinç geliştirir. Her bir sanat eseri, bir ürün olarak kabul edilir ve nasıl yapıldığı ve tüketildiği gibi üretim süreçlerine dikkat çeker.
6. Minimalist tasarımları ve spontanlığı karmaşık biçim estetiğine tercih eder. Yani, sadeleşme ve rastgele yaratım süreçleri öne çıkar.
7. Sanat eseri üretiminde ve tüketiminde yüksek ve alt kültür, kitle kültürü gibi ayrımları reddeder. Bu, sanatın daha geniş bir izleyici kitlesine yönelik olmasını ve toplumun farklı kesimleriyle etkileşim içinde olmasını teşvik eder.

Postmodernizmi hazırlayan koşullar

Sömürgelerin bağımsızlığını kazanması, Batı merkezli hümanist düşünceyi sorgulamaya yol açtı. Bu düşünce, belirli toplum ve grupların çıkarlarına hizmet ettiği görüşüyle eleştirildi. Batılı düşünürler arasında aklın, bilimin, yüksek kültürün, aydınlanmanın, modernist kültürün değerlerinin iktidar aracı olarak kullanılması fikrini de içerir. Foucault, akıl ve bilginin iktidarın bir aracı haline geldiğini savunurken, Lyotard ise devletlerin büyük anlatılar aracılığıyla bilgiyi meşrulaştırdığını belirtir. Bu mekanizmalar, toplumun "öteki"lerini oluşturur ve onları sistemin dışına iter. Bilim ve sanat da bu totalitelerin birer parçasıdır.

Kadın hareketi, toplumun aslında ataerkil bir yapıya hizmet ettiğini ve cinsiyet eşitsizliğini vurgulayarak modernite ideallerini sorguladı. Modernite ideallerinin pratikte çözüldüğü ve eşitsizlikleri artırdığı görüldü. Bilgi akışının değişmesi ve sosyal yapıdaki dönüşümler, modernite ideallerinin zayıflamasına neden oldu. Modernite ideallerinin pratikte çözüldüğü ve eşitsizlikleri artırdığı görüldü. Kadın hareketi, toplumun aslında ataerkil bir yapıya hizmet ettiğini ve cinsiyet eşitsizliğini vurgulayarak modernite ideallerini sorguladı. Bilgi akışının değişmesi ve sosyal yapıdaki dönüşümler, modernite ideallerinin zayıflamasına neden oldu.

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan yeni topluma çeşitli tanımlar getirilmiştir, örneğin "sanayi sonrası (postendüstriyel) toplum," "çokuluslu kapitalizm," "tüketim toplumu," "medya toplumu." Bu dönemde yeni tüketim tarzları ortaya çıkar: hızlı eskime, hızlı modanın yükselmesi, yoğun reklamcılığın, televizyon ve medyanın etkisi, otoban ağlarının büyümesi ve otomobil kültürünün yaygınlaşması gibi etkenlerle modernizmden farklı bir toplumsal yapının temelleri atılır. Bu değişimler, postmodernizmi "geç kapitalizmin kültürel mantığı" olarak tanımlayan teorisyen Frederic Jameson tarafından vurgulanır.

Bu nedenle bu dönüşümleri, modernizmin etkinliğinin savaş öncesi toplumundan farklı olduğu bir "postmodern" dönem olarak adlandırırız. Postmodernizmin temellerini atan bu dönüşümleri açıklarken, modernitenin değerlerindeki krizin, bilimsel paradigma değişikliklerinin, üretim ilişkilerindeki değişimlerin, daha heterojen toplumlar haline gelmemizin ve artan iletişim ve etkileşimle birlikte kendimizi daha geçici ve değişken özneler olarak görmemizin etkili olduğunu belirtiyoruz. Bu nedenle, bu yeni çağa ilişkin çözümlerlerde bazı teorisyenlerin görüşlerine kulak vermek önemlidir.

Andy Warhol, Marilynler (Marilyn Diptych), 1962 Postmodernizm

Postmodernizme yöneltelen eleştiriler

Özellikle Marksist düşünürler tarafından yapılmıştır. Marksistler, postmodernizmi farklı açılardan eleştirmişlerdir. Temel eleştiri noktaları düşünce ve eylem arasındaki bağı koparmak, her şeyi dil oyunları ve söylemlerle açıklamak, gerçek dünyada etki yaratmamak gibi unsurları içerir. Marksistler arasında bazıları kendilerini hem Marksist hem postmodernist olarak tanımlasa da, daha geleneksel bir Marksist yaklaşım temsil eden Terry Eagleton'ın eleştirileri, postmodernizmin demokratik yönlerini de vurgulayarak bu tartışmaları genel hatlarıyla özetler. Eagleton, postmodernizmin zayıf noktalarını eleştirirken, aynı zamanda onun toplumsal dönüşümde sesi olan ve sistemin temellerini sarsma potansiyeli taşıyan yönlerini öne çıkarır.

Eagleton, postmodernistlerin eleştirisini yaparken, onları totalitelere karşı gevşeklik ve pratikte etkisiz dil oyunları ile suçlar. Totalitarizmin anlaşılması için özenli bir çabanın gerekli olduğunu belirtir ve bu çabanın eksikliğinin postmodernistlerin belirsizliğe sığındığını öne sürer. Aynı şekilde, postmodernizmin yüzeysellik ve kültürel solun iktidara karşı kayıtsızlığını eleştirir. Dil ve cinsellik gibi konuların incelemesinin politik konuların önüne geçtiğini ve temel politik meselelerin göz ardı edildiğini iddia eder.

Eagleton, postmodernizmin heterojenlik iddialarını inandırıcı bulmaz. Ona göre, postmodernizm farklılık ve çoğulluk konularında konuşsa da, aslında keskin kutupsal karşıtlıklarla çalışır. Bu terimlerin karşısına birlik, özdeşlik, totalite gibi kötürümleştirilmiş kavramları koyar ve bunlar postmodern teorisinin temelini oluşturur. Eagleton, postmodernizmin açıklığını övse de, aslında dışlayıcı ve sansürcü olabileceğini savunur. Postmodernizmin eleştirel ruha sahip olduğunu söyler, ancak bu eleştirel yaklaşımı nadiren kendi önerilerine uygular.

Eagleton, nesnel bilgiyi bu kadar reddetmeye şüpheyle yaklaşır ve apaçık gözlemlerin inanca dönüştürülmesinin, "her şey yorumdur" veya "her şey politiktir" gibi önermelerin herhangi bir fikir üretme olasılığını ortadan kaldırdığını iddia eder. Eagleton ve diğer Marksistler postmodernizmi genellikle liberalizmin bir ürünü olarak görürler. Aynı zamanda postmodernler Marksizmi büyük bir anlatı olarak görürler ve buna karşı çıkarlar. Eski bir Marksist olan Baudrillard, Marksistlerin

ekonomi temelinde toplumu açıkladığı modelin günümüz dünyasını açıklamada yetersiz olduğunu söyler. Ayrıca, bugünün olaylarına ahlaki veya ideolojik bir bilinçle etki etmenin mümkün olmadığına inandığını ifade eder.

Calinescu, Jameson'ın postmodernizmi "geç kapitalizmin kültürel mantığı" olarak tanımlamasına ve Marksist eleştirilere yanıt verirken, edebiyatı sıkıcı ve öngörülebilir hale getirme tehlikesine karşı çıkar. Ona göre postmodernizm, edebiyatı bir doktrin kurgusunun basit bir tekrarı olarak görmek yerine, çoğulcu ve zengin bir şekilde ele almalıdır. Edebiyat ve diğer çoğul fenomenler, ideolojik katılıklardan uzak tutulmalıdır. Edebiyatın terminolojisi, yaratıcı çoğulculuktan güç alır. Bu soruların cevapları, tartışmaların ve argümanların yavan ve banal olmasını engelleyemez.

Edebiyatta Postmodernizm Akımı

Jameson, postmodernizmin yüksek modernizmin karşıt bir tepkisi olduğunu belirtiyor. Bu tepki, yüksek modernizmin hakimiyetini sorguluyor ve ona karşı geliyor. Yüksek modernizmin önceki nesiller için yıkıcı ve savaşıcı olan tarzları, sonraki nesiller için kuralcı ve ölü bir kurum olarak görülüyor. Postmodernizm, yüksek kültürle kitle kültürü arasındaki sınırları silmeye yöneliyor. Bu akım, yüksek sanatla ticari formların sınırlarını belirsizleştiriyor ve farklı türleri kendi metinlerine dahil ediyor.

Eskiden teknik bir söylem ve profesyonel felsefe vardı. Ancak günümüzde "çağdaş teori" adı altında hepsi ve hiçbirisi olan bir yazma tarzı yaygınlaşıyor. Örneğin, Foucault'un eserleri felsefe mi, tarih mi, sosyal teori mi, yoksa siyaset bilimi mi olarak kabul edilmelidir? Bu tür teorik söylem postmodernizmin bir göstergesidir.

1960'lar, bir geçiş dönemi olarak kabul edilebilir; yeni uluslararası düzenin kurulduğu, aynı zamanda içsel çelişkiler ve dış direnişle sarsıldığı bir dönemdi. Postmodernizm, geç kapitalizmin yeni toplumsal düzeninin içsel gerçeğini yansıtır. Jameson'a göre postmodernizmin iki önemli özelliği pastiş ve şizofreni. Modern edebiyat parodiye imkan tanımıyor çünkü büyük modern yazarlar kendilerine özgü üsluplar geliştirirler. Bu üsluplar farklı olsa da kolayca ayırt edilir ve karıştırılmazlar.

Parodi, kendine özgü üslupların tuhaflıklarını yakalar ve orijinaliyle alay eden bir taklit oluşturur. Pastiş ise benzersiz bir üslubun nötr bir taklidi, mizah unsurlarını yitirmiş bir parodidir. Bu açıklama, Baudrillard'ın simulacra kavramını akla getirir. Gerçeklik algısı değişir, orijinal ve kopya arasındaki ayırım kaybolur, çünkü ikisi aynı hale gelir. Özerk birey yerine, değişken bir özne gelir, çevresel faktörlerin etkisiyle şekillenen bir özne. Bu değişiklikler edebiyat eserlerinin şekli ve içeriğini etkiler.

Postmodernizm Akımının Özellikleri Nelerdir

Hassan'ın ortaya koyduğu postmodernizm akımının özelliklerini ele alalım:

1. Belirsizlik, bilgi ve toplumun her türlü belirsizlik, kopukluk ve yer değişikliğini içerir. Heisenberg'in belirsizlik ilkesi, Gödel'in eksiklik teoremi, Kuhn'un paradigmatları ve Feyerabend'in bilimsel dadaizmi gibi konuları kapsar. Belirsizlik, insanların eylemlerini, düşüncelerini ve yorumlarını etkiler ve dünyayı şekillendirir.

Postmodern bir dünyada insanlar, ne kendileri ne de dış dünya hakkında kesin emin olamazlar. Normlar ve normalite, sürekli farklı kültürlerle etkileşim halinde olma ve "öteki"nin farklı bakış açılarını maruz kalma sonucu olarak dramatik bir biçimde değişir. **Edebiyat**, belirsizliği yansıtarak çözümsüz ikilemlere ve sorulara yer vererek bu postmodern özelliği yansıtır. Bu özellik, modernist

metinlerdeki anlaşılabilirliğin yerini alır, örneğin Joyce, Pound ve Eliot'taki metinlerdeki belirsizlikle karşılaştırılabilir.

2. Parçalanma (Fragmantasyon): Postmodernizm belirsizlikle sık sık birlikte gider. Parçalanma postmodernizmin belirgin bir özelliğidir. Bu akım, bütünlüğe karşı çıkar ve montaj, kolaj ve kesilmiş metinler gibi yöntemlere eğilim gösterir. Kenar boşlukları, bu metotların bir sonucu olarak metinlerde yaygın olarak kullanılır.

Postmodern yazarlar, bağlantı ve düzen arayışından ziyade metinlerini farklı unsurların yan yana gelmesiyle inşa ederler. Bu, postmodern sanatın tür ve yüksek kültür ile kitle kültürü ayrımını reddettiği bir yansımasıdır. Metinler, parçalı, süreksiz ve tutarsız bir gerçekliği yansıtır. Ancak postmodernizm, bu kaotik dünyayı kabul eder ve bir tutarlılık arayışına girmeden sanatı bu karmaşıklık içinde oluşturur.

3. Dekanonizasyon / Kutsallığını Alma: Dekanonizasyon, önceden kabul edilen doğruların ve bu doğruları telkin eden otoritelerin inanılabilirliğini kaybettiği bir kavramdır. Büyük anlatıların, yani yüksek değerleri, hakikati ve ilerlemeyi telkin eden hikayelerin parçalandığı bir dönemde, insanlar artık bu hikayelere körü körüne inanmazlar.

Postmodernizm, büyük anlatılara duyulan inançsızlığı ifade eder. Postmodernizm, büyük anlatıların yerini küçük hikayelere bıraktığı, dil oyunlarını ve heterojenliği teşvik ettiği bir dönemi temsil eder. Bu, kültürün kutsallarını yıkan, bilginin gizemini kaldıran ve kitle kültürü ile yüksek kültür arasındaki sınırları belirsizleştiren bir dönemdir.

4. Kendiliksizlik ve Derinliksizlik: Postmodernizm, geleneksel benliği terk ederek kendini yok etme veya çoğaltma, yansıtma gibi kendilik kavramlarına farklı bir bakış sunar. Özne ve derinlik yerine kendini kaybetme fikrini vurgular ve öznenin bir kurgu olduğunu kabul eder. Bu, öznenin dağıtıldığı, yoruma açık olmayan tarzları tercih eden bir yaklaşımı temsil eder.

5. Temsil Edilemeyen: Postmodern sanat da gerçek dışı ve semboliktir. Postmodern edebiyat, sık sık sınırları zorlar, kendini ifade eden sessizlik biçimlerini düşünür ve kendi temsil biçimlerine meydan okur. Bu yaklaşım, kendini ifade etmeyen ve sınırları aşan bir şekilde sınırlı hale gelir.

Lyotard'ın Postmodern Durum adlı eseri, temsil edilemeyen sunumun kendisinde ileri sürülmesini savunur ve güzel biçimlerin tesellisini ve elde edilemeyen kolektif nostaljisini paylaşmayı mümkün kılan bir beğeni uzlaşmasını reddeder. Sanat eseri, kendi formlarını sürekli olarak bozarak ve yenilerini deneyerek temsil edilemeyeni hissettirir. Hassan, bu beş özellikten sonra postmodernizmin reddedici ve yıkıcı özelliklerinden yeniden yapıcı özelliklerine geçildiğini belirtir.

6. İroni: Temel bir ilke veya paradigma eksikliği durumunda, ironi, oyun, karşılıklı etkileşim, diyalog, çoklu iletişim, alegori, kendini yansıtma ve özellikle postmodern veya askıya alınmış ironiye dönüşür. İroni, perspektivizm ve yansıtıcılığı ifade eder. Bu kavramlar, gerçeği sürekli arayan zihnin kaçınılmaz yeniden oluşturmalarını temsil eder. Belirsizlik, parçalanma, dekanonizasyon, doğal olarak ironiye yol açar.

7. Melezleme (Hibridizasyon): Melezleme veya türlerin değişmiş kopyaları, parodi, komik taklit, pastiş, pop ve kitsch gibi yeniden sunumlar zenginliği sağlar. Bu görüşe göre, bir şeyin imgesi veya kopyası, asıl model kadar geçerli ve meşru olabilir, hatta onu güçlendirebilir. Bu yaklaşım, sınırların silinmesi, yüksek ve düşük kültür arasındaki ayrımın kaybolması ve farklı türlerin tuhaf karışımlarının yükselişine katkıda bulunur. Edebiyat, gazetecilikle, belgesel melodramayla birleşebilir ve eski "büyük" ve "güzel" olanla "düşük" kültürün ayrıldığı yasalar ve değer sistemleri artık geçerli değildir.

8. Karnavallaştırma: Bu terim, Bakhtin'in belirsizlik, parçalanma, kutsallığın reddi, kendiliğin yokluğu, ironi ve melezleme gibi postmodern temaları vurgular. Aynı zamanda, postmodernizmin komik ve absürd ahlakını taşır. Bakhtin'in "karnaval" olarak adlandırdığı şey, postmodernizmin kendisi veya yeniden yaratıcı, yıkıcı özelliklerini içerir.

Karnaval, zamanın bir bayramıdır ve insanlar "ters yüz" mantığını keşfederler, parodi, hiciv, alay, ve komik yüceltme gibi ifadeler karnavala özgüdür. Bu, geleneksel değerlere ve ölçülere karşı bir direnişi temsil eder ve postmodern sanatın içinde yaşadığımız belirsiz ve karmaşık dünyayı yansıtmaya ve başka görünüşleri ifade etme özgürlüğünü taşır. Artık romanlar geleneksel değerlere bağlı değil, sanatçılar özgürce parodi, hiciv ve kutsalın aşılmasını veya yüceltilmesini sunabilirler.

9. Performans ve Katılım: Belirsizlik, katılımı teşvik eder, çünkü eksiklikler doldurulmalıdır. Postmodern metin, yazılmalı, gözden geçirilmeli, yanıtlanmalı ve canlandırılmalıdır, sözlü veya sözsüz olarak performansı çağırır. Birçok postmodern sanat, kendisini bir performans olarak tanımlar ve geleneksel türleri aşar. Sanat olarak performans, zaman, ölüm, izleyici ve "Öteki"ye duyarlılığını ifade eder. Bu, otoritelerin çöktüğü bir sanat ortamında, sanatçının okura daha fazla sorumluluk yüklediği ve bunun yerine okuyucuya devrettiği bir dünyada önemlidir.

Sanat eserinin anlamı artık okuyucuda bulunur ve yazarın niyeti yerine sanatın nasıl algılandığını önemli hale gelir. Yazarın romantik geleneğe dayalı özel konumu postmodernizmle ortadan kalkar ve metin artık tek bir kişinin yaratımı değildir; bu, postmodernizmin "Yazarın Ölümü" kavramını akla getirir. Metin artık yazarın kontrolünde değil, okuyucuda anlam bulur ve postmodern yazar, metne dışarıdan bir şey eklemek yerine mevcut formları ve kültürel öğeleri bir araya getirir. Bağımsız bir birey veya özgün üretim olmadığını kabul eder, ve öznenin kendisi gibi üretimler, bağlam bağımlıdır.

10. İnşa Etme (Constructionism): Postmodernizm, gerçeği Kant sonrası ve Nietzsche sonrası "kurgular" içinde inşa eder. Bu, bilim ve sanatta, sosyal ilişkilerde ve yüksek teknolojilerde "yapılan dünyalar"ın artan müdahalesini ifade eder. Postmodernizm, tek bir doğrunun ötesine geçer ve çeşitli, hatta çelişen doğru versiyonlarına ve yapılan dünyalara odaklanır. İnşacılık, gerçeği yorumlama ve kurma anlamına gelir; zihin doğa ve kültürü etkileyen bir şey olarak kabul edilir ve nesnel olmayan, öznel bir doğa ve kültür algısı benimsenir. Postmodern sanatçı, verili doğa algısını kabul etmek yerine kendi versiyonunu kurar.

11. İçkinlik (Her Yerde Bulunma): Bu kavram, zihnin semboller aracılığıyla genelleştirmeyi artırdığını işaret eder. Yayılmış, dağılmış ve yaygınlaşmış sorunlar artık her yerde gözlenirken, yeni medya ve teknoloji duyarlarımızı genişletir. Diller, evreni kendi işaretlerine dönüştürerek doğayı kültüre, kültürü de içkin bir göstergebilimsel sisteme dönüştürür. Bu özellikler birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ve yenilikçi, çoğulcu, esnek bir edebiyata yol açarlar.

Postmodernizm Akımının Türk Temsilcileri:

Orhan Pamuk: 1952 yılında doğmuş, Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olmuş, aynı zamanda 2006'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan ilk Türk yazar olarak tarihe geçmiştir. Yazarlık kariyeri boyunca dünya çapında büyük bir tanınırlık elde etmiş ve Time dergisi tarafından dünyanın en önemli 100 kişisinden biri olarak kabul edilmiştir. Pamuk, eserlerinde Türk kültürünü uluslararası bir platformda temsil ederek, edebiyatın sınırlarını zorlamıştır.

Orhan Pamuk'un eserlerinden biri olan "Cevdet Bey ve Oğulları," Türk toplumunun dönüşümünü ele alırken, "Kara Kitap" modern İstanbul'un karmaşıklığını ve yabancılaşmasını inceler. "Yeni

Hayat," bireyin arayışını ve değişimini anlatırken, "Benim Adım Kırmızı" geleneksel Türk minyatür sanatına saygı gösterirken modernizmi harmanlar. "Kar," özgün anlatımı ve kışın soğuk atmosferiyle dikkat çekerken, "Masumiyet Müzesi" suç ve ceza konularını işler.

Orhan Pamuk'un eserlerindeki temalar, kimlik, geçmişle hesaplaşma, sanatın gücü ve toplumsal meseleler gibi konuları içerir. Yazar, özgün bir anlatım tarzı ve derin düşünce katmanları ile okuyucularını etkilemeyi başarır. Onun edebiyatı, Türk kültürünü uluslararası bir arenada tanıtan ve düşünce provokasyonları sunan bir sanat eserleridir.

Oğuz Atay: 1934'te Kastamonu'da doğdu. Babası, ağır ceza yargıç ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) VI. ve VII. dönem Sinop, VIII. dönem Kastamonu vekili Cemil Atay'dır. Ankara'da ilk ve ortaokulu okuduktan sonra, 1957'de İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinden mezun oldu. Askerliğini yaptıktan sonra Kadıköy vapur iskelesi yapımında çalıştı ve İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'nde öğretim üyeliği yaptı. 1975 yılında doçent unvanını aldı ve birçok yazısı çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

1971-72'de "Tutunamayanlar" romanı ile büyük yankı uyandırdı ve bu eseriyle 1970 TRT Roman Ödülü'nü kazandı. Oğuz Atay, Türk edebiyatının en önemli eserlerinden biri olarak kabul edilen "Tutunamayanlar" ile büyük bir başarı elde etti. Daha sonra "Tehlikeli Oyunlar," "Bir Bilim Adamının Romanı," "Korkuyu Beklerken" ve "Oyunlarla Yaşayanlar" gibi önemli eserlere imza attı.

Ancak, Oğuz Atay'ın büyük bir proje olarak planladığı "Türkiye'nin Ruhunu" adlı eseri yazma fırsatı bulamadan 13 Aralık 1977'de vefat etti. Ölümünden sonra kitapları büyük ilgi gördü ve defalarca basıldı. Eserlerinde düşünce gerçeğin iç içe geçtiği postmodern bir yaklaşım benimseyen Atay, modern şehir yaşamının yalnızlığını, toplumsal kopuşları ve bireyin toplumsal normlara yabancılaşmasını ele aldı. Ayrıca, eserlerinde eleştiri, mizah ve ironi ön plandaydı.

Oğuz Atay, Türk edebiyatına önemli katkılarda bulunmuş ve çağdaş bir yaklaşım getirmiştir. 2007'den itibaren Kastamonu Valiliği, Oğuz Atay Edebiyat Ödülleri'ni vererek onun anısını yaşatmaktadır.

Postmodernizm Akımının Dünya Edebiyatındaki Temsilcileri:

Chuck Palahniuk: 1962 doğumlu bir Amerikalı yazardır ve edebiyat dünyasında tanınmış bir figürdür. Yaratıcı ve çarpıcı eserleriyle dikkat çeken Palahniuk, modern toplumun tuhaflıklarını ve insanın karmaşıklığını işler. Onun eserleri, sıradanlığın ötesine geçer ve okuyucularını etkileyici bir yolculuğa çıkarır.

Palahniuk'ın en ünlü eserlerinden biri "Dövüş Kulübü"dür. Bu roman, erkeklik, tüketim kültürü ve varoluşsal krizleri cesurca ele alır. "Gösteri Peygamberi," medya ve pop kültürünün etkilerini incelemekle kalmaz, aynı zamanda toplumun obsesyonlarına bir ayna tutar. "Tıkanma," sıradan hayatın sıkıcılığına karşı bir isyan olarak okunabilirken, "Günce" ise Palahniuk'un kendini ifade etme ve düşüncelerini paylaşma biçimi olarak öne çıkar.

Palahniuk'ın eserlerindeki temalar, isyan, tüketim toplumu eleştirisi, toplumsal normlara meydan okuma ve bireyin kimliği gibi konuları içerir. Yazar, çarpıcı dil kullanımı ve provokatif anlatım tarzıyla okuyucularını düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eder. Onun edebiyatı, çağın ruhunu yakalayan ve farklı düşünce katmanlarına ulaşan özel bir eserler koleksiyonudur.

Paul Auster: 1947 yılında doğan bir Amerikalı yazar, aynı zamanda şairlik ve senaristlik gibi yeteneklere sahip bir sanatçıdır. Uzun yıllar süren kariyeri boyunca birçok önemli eser ortaya koymuştur. New York Üçlemesi, Yalnızlığın Keşfi, Yanılsamalar Kitabı, Kırmızı Defter, Leviathan ve

Kehanet Gecesi gibi başyapıtlarıyla edebiyat dünyasında büyük bir iz bırakmıştır.

Auster, Amerikan edebiyatının önemli isimlerinden biri olarak kabul edilir. Kendi benzersiz tarzı ve edebi yeteneğiyle okuyucuları etkilemeyi başarmıştır. Romanları ve şiirleri, sıradışı anlatıları ve derin düşünsel katmanlarıyla dikkat çeker.

Yalnızlığın Keşfi, insanın içsel yolculuğunu ve kendini bulma sürecini anlatan bir eserdir. Kırmızı Defter ise gizem ve sırlarla dolu bir hikayeye sahiptir. Leviathan, karmaşık ilişkileri ve insan doğasının derinliklerini keşfeden bir romandır.

Auster'ın eserleri, okuyucuları düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eden önemli metinlerdir. Onun edebiyatı, sadece kelimelerin ötesine geçen, zihinleri ve duyguları harekete geçiren bir sanat eserleridir.

Thomas Pynchon: 1937 yılında doğan bir Amerikalı yazardır ve edebiyat dünyasında eşsiz bir yere sahiptir. Eserlerinde kara mizah, absürd fikirler ve derin düşünceyi bir araya getirerek okuyucularına farklı bir deneyim sunar. Pynchon, modern yaşamın karmaşıklığını ve insanın toplumla olan ilişkisini sorgular.

Pynchon'ın en tanınmış eserlerinden biri "V." adlı romandır. Bu eser, tarih ve mitolojiyi bir araya getirerek karmaşık bir hikaye anlatır. "Yerçekiminin Gökkuşuğu," bilim ve sanatın kesişimini ele alırken, "49 Numaralı Parçanın Nidası" teknolojinin insanlar üzerindeki etkilerini araştırır. "Mason ve Dixon," tarihi olayları farklı bir perspektiften ele alır ve Amerika'nın kuruluş dönemine ışık tutar.

Pynchon'ın eserlerindeki temalar, gizem, teknoloji, bilim, tarih ve toplumun karmaşıklığı gibi konuları içerir. Yazar, karmaşık kurgusal dünyalarıyla okuyucuları etkilemeyi başarır ve onları düşünmeye teşvik eder. Onun edebiyatı, derinlemesine düşünmeye ve farklı bakış açılarına açık olan okuyucular için zengin ve sıradışı bir deneyim sunar.

Jerzy Kosinski: 1933 yılında doğmuş, Polonya kökenli, Amerika'da tanınmış bir yazardır. Edebiyat dünyasında önemli bir iz bırakan Kosinski, eserlerinde toplumun karmaşıklığı ve insan doğasının derinliklerini ele almıştır. Kendine özgü anlatım tarzı ve anlam yüklü temalarıyla okuyucularını büyülemiştir.

Kosinski'nin en bilinen eserlerinden biri "Boyalı Kuş" adlı romandır. Bu eser, savaş sonrası travmanın etkilerini ve yabancılaşmayı işler. "Bir Yerde," bir yazarın kendi varoluşsal krizini ele alırken, "Şeytan Ağacı" doğanın ve insanın ilişkisini derinlemesine inceler. "Boşluk," kimlik ve özgürlük temalarını işlerken, "Çelik Bilye" ise toplumsal normların sorgulanmasını vurgular.

Kosinski'nin eserlerindeki temalar, kimlik, yabancılaşma, insanın iç dünyası ve toplumun karmaşıklığı gibi konuları içerir. Yazar, kurgusal dünyasını gerçeklikle harmanlar ve okuyucularını düşünmeye teşvik eder. Onun edebiyatı, insan doğasının derinliklerine inen ve toplumsal meseleleri sorgulayan özgün ve güçlü bir eserler koleksiyonunu yansıtır.

Don DeLillo: 1936 yılında doğmuş bir İtalyan kökenli Amerikalı yazardır ve edebiyat dünyasında dikkat çeken bir isimdir. Hem kısa hikayeler hem de romanlar yazan DeLillo, çağdaş Amerikan edebiyatının önemli temsilcilerinden biridir. Eserlerinde çağdaş yaşamın karmaşıklığını ve insan psikolojisinin derinliklerini keşfeder.

DeLillo'nun en tanınmış eserlerinden biri "White Noise" adlı romandır. Bu eser, çağdaş toplumun gürültüsü ve bilgi çağının karmaşıklığına bir ayna tutar. "Underworld," Amerikan tarihini ve kültürünü anlamak için büyümlü bir yolculuğa çıkarır. "Running Dog," komplo teorileri ve gizemli

olayları işlerken, "Americana" Amerikan rüyasının ve yolda geçen hayatın izini sürer.

DeLillo'nun eserlerindeki temalar, teknoloji, iletişim, toplumsal izolasyon ve kimlik konularını içerir. Yazar, eserlerinde sıradışı bir anlatım tarzı kullanarak okuyucularını düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eder. Onun edebiyatı, çağın ruhunu yakalayan ve insan deneyimini derinlemesine inceleyen özgün bir sanat eserleri koleksiyonudur.

Kathy Acker: 1947 yılında doğmuş ve Amerika'nın edebiyat sahnesine önemli katkılarda bulunmuş bir yazardır. Hem yazar hem de oyun yazarı olarak tanınan Acker, eserlerinde cesur ve deneysel bir yaklaşım benimsemiştir. Edebiyat dünyasının sınırlarını zorlamış, toplumsal ve cinsel kimlik konularını cesurca ele almıştır.

Acker'in en dikkat çeken eserlerinden biri "Duygusuzluk İmparatorluğu"dur. Bu roman, toplumun duygusal izolasyonunu ve bireyin yabancılaşmasını araştırır. "Kendim Hakkında Konuşmak İstiyorum," özgün bir anlatım tarzı kullanarak kişisel deneyimlerini ifade eder. "Kadın Doktor," cinsellik ve tıp arasındaki ilişkiyi incelerken, "Benim Adım O" ise kimlik ve öznenin karmaşıklığını ele alır.

Acker'in eserlerindeki temalar, kimlik, cinsellik, dilin gücü ve toplumun normlarına meydan okuma gibi derin konuları içerir. Yazar, sıradanın ötesinde bir sanat anlayışıyla okuyucularını düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eder. Onun edebiyatı, cesur ve deneysel bir ifade biçimine sahiptir ve edebiyat dünyasına önemli bir katkı sunar.

Italo Calvino: 1923 yılında dünyaya gelen, İtalyan edebiyatının önemli bir figürü olan bir yazardır. O, kısa öykülerden epik romanlara kadar geniş bir yelpazede yazmış, sıradışı bir hayal gücüne ve yaratıcılığa sahiptir. Eserlerindeki özgün anlatım tarzı ve büyüleyici dünyalar, okuyucularını farklı boyutlara taşır.

Calvino'nun en ünlü eserlerinden biri "Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu" adlı romanıdır. Bu eser, okuyucularını birçok farklı hikayenin içine sokar ve sıradışı bir okuma deneyimi sunar. "Görünmez Kentler," farklı şehirlerin imgeleri üzerinden kültürel ve felsefi düşüncelere yol açar. "İkiye Bölünen Vikont," tarihsel bir perspektiften bakarken, "Varolmayan Şövalye" fantastik öğeleri ustalıkla işler. "Ağaca Tüneyen Baron" ise büyülü bir atmosfer sunar.

Calvino'nun eserlerindeki temalar arasında hayal gücü, kimlik, insan ilişkileri ve varoluşsal sorular yer alır. Yazarın yazıları, gerçeklikle rüya dünyasının arasındaki ince çizgiyi keşfeder ve okuyucularını düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eder. Onun edebiyatı, zihinleri açan ve farklı düşünce katmanlarına ulaştıran özel bir sanat eserleri koleksiyonudur.

Umberto Eco: 1932 yılında doğmuş, İtalyan edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olmuş, aynı zamanda bir bilim adamı, eleştirmen ve derin bir düşüncüdür. O, eserlerinde karmaşık fikirleri ve kavramları ustalıkla işleyen, edebiyatla felsefeyi buluşturan bir yazar olarak tanınır.

Eco'nun en meşhur eserlerinden biri "Gülün Adı"dır. Bu roman, semiyoloji, tarih ve kurgusal bir gizemle örülüdür. "Foucault Sarkacı," düşünce tarihini ele alırken, "Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti" dil ve anlatımın derinliklerine dalışını yansıtır. "Ortaçağı Düşlemek," Ortaçağ kültürünün karmaşıklığına bir pencere açarken, "Sıfır Sayı" ise sembolizm ve matematiğin ilişkisini araştırır.

Eco'nun eserlerindeki temalar, semiyoloji, tarih, kültür, dilin gücü ve bilginin doğası gibi derin konuları içerir. Yazar, kavramları ve fikirleri olağanüstü bir derinlikle inceler ve okuyucularını düşünmeye teşvik eder. Onun edebiyatı, zihinleri aydınlatan ve düşünce dünyalarını zenginleştiren özgün bir eserler topluluğudur.

Samuel Beckett: 1906 yılında doğan ünlü bir İrlandalı edebiyat dehasıdır. Yazarlık, eleştirmenlik ve şairlik gibi birçok sanatsal yönü bulunan Beckett, edebiyat dünyasına önemli katkılarda bulunmuştur. Eserlerindeki derinlik, soyutlama ve dilin gücü onu modern edebiyatın önemli figürlerinden biri haline getirmiştir. Beckett'ın en tanınmış eserlerinden biri "Godot'yu Beklerken" adlı oyunudur. Bu eser, insanın varoluşsal sorgulamalarını ve beklemenin absürd doğasını ele alır. "Soluk" adlı eseri, hayatın anlamsızlığını vurgulayan bir metindir. "Krapp'ın Son Bandı" ise hafıza ve zamanın geçişi konularını derinlemesine işler.

Beckett'ın eserlerinde sıkça rastlanan temalar arasında varoluşun anlamı, yalnızlık, dilin sınırları ve insanın iç dünyası bulunur. "Ben Değil" adlı eseri, kişisel kimlik ve yabancılaşma kavramlarına odaklanırken, "Sıradan Kadınlar Düşü" ve "Murphy" gibi diğer eserleri farklı yönlerini keşfeder. Samuel Beckett'ın yazıları, düşünce provokasyonları ve zihinsel derinlikleriyle okuyucuları büyüler. Onun dil kullanımı ve soyutlama becerisi, edebiyatın sınırlarını zorlayan ve yeni bir bakış açısı sunan bir sanatçı olarak kabul edilmesine neden olmuştur.

Postmodernizmin Temel İlkeleri

Postmodern edebiyat, çoğulculuğa dayanır ve sanat eseri, geçici, belirsiz, parçalanmış, kaotik, ve eklettik bir şekilde yansıtılır. Modernizmin nesnel bilgi ve özneyi merkeze alan dünya görüşü reddedilmiştir. Bilgi ve özne karşılıklı etkileşim içindedir ve gerçek değişkendir. Postmodern edebiyat bu prensipleri yansıtır. Klasik yazar-okur ilişkisini değiştirir ve eserde tutarsızlıklar ve boşluklar bulunur. Okur, bu boşlukları doldurma göreviyle karşı karşıyadır. Klasik eserler tutarlı bir kurgu sunar, ancak postmodern eserler kurgusal olarak dağınık, belirsiz ve rastlantısaldır.

Postmodern edebiyatta, türler birbirine daha yakınlaşır ve geleneksel tür ayrımları kaybolur. Popüler türler artık anaakım haline gelir ve yüksek kültür ile kitle kültürü ayrımı ortadan kalkar. Tüm bu türler birbirinden öğeler ödünç alır ve metinlerarası öğeler, kolaj, montaj ve parodi yaygınlaşır. Polisiye, bilim kurgu ve fantezi roman gibi türler öne çıkar.

Postmodernizm, yazarın ölümünü ileri sürer ve özne kavramını sorgular. Yazar artık tek yaratıcı ve sorumlu değildir; metin, kültürden, önceki metinlerden ve kurgulardan etkilenir. Metnin anlamı okuyucuya aittir ve yazarın bu üzerinde kontrolü yoktur. Bu postmodern düşünce, edebiyatın nasıl üretildiği konusunda iki farklı yaklaşım arasındaki çatışmayı yansıtır: birincisi, yazarın eseri yarattığı liberal hümanist bir yaklaşım iken ikincisi, postmodern edebiyat teorisini ilerleten bir yaklaşımdır. İkinci yaklaşım, edebiyatın yazarın niyetleri, iç dünyası ve dilbilgisi ustalığı tarafından değil, edebiyat tarafından üretilmiş bir özne olduğunu öne sürer.

Anlamın kontrol edilmesi zordur; dil ile anlam arasında doğrudan ve kesin bir ilişki yoktur. Dilin kendisi de kontrol edilemez. Dilbilimsel anlam, kullanıcıların niyetleri tarafından sınırlanamaz ve anlamın akılcılıkla yönlendirilmesi imkansızdır. Bir rüya örneği verildiğinde, her sembolün farklı yorumlara açık olduğu ve her birinin standart bir anlama sahip olmadığı anlatılır. Edebiyat da benzer şekilde yazarın niyetlerine bağlı değildir; anlam, dilin karmaşıklığı ve etkileşimi tarafından şekillenir.

Postmodern edebiyatta üstkurmaca baskındır; yazar, edebi eserin gerçekliği simüle etmediğini, sadece geçici bir üretim olduğunu vurgular. Üstkurmaca, anlatının kurmacalığını öne çıkaran teknikler içerir ve genellikle romanlarda bulunur. Bu teknikler arasında anlatının yazılış sürecinin okurun gözü önünde olması, anlatıcının kurgusal olduğunun farkında olması, roman içinde başka öykülerin bulunması ve karakterlerin öykü yazması gibi öğeler yer alır. Aynı zamanda olayların düzensiz bir şekilde anlatılması, eş zamanlı anlatım ve geriye dönüşler, yazarın okuyucuyla iletişim kurması ve olayları yorumlaması gibi yöntemler kullanılır.

Postmodernizmde parodi ve pastiş yaygın hale gelir. Modernistlerin özgün ve kişisel üslupları artık öne çıkmaz. Postmodern yazarlar, modernist eserlerin özgün üsluplarını taklit ederek onların parodisini yaparlar. Ancak, bu taklit farklı bir kültürel bağlama sahiptir ve modernistlerin özgün üsluplarını alaycı bir şekilde kullanır. Modernistlerin öfke ve yıkıcılığı yerine postmodernizmin nihilizmi ve inançsızlığı hakimdir. Bu nedenle, postmodern yazarlar modernistlerden farklı olarak ticari ve popüler olabilirler. Roman karakterleri, kaybolmuş ve makineleşmiş öznelerle odaklanır.

Postmodern sanatçı biçim konusunda sınırlı kalmaz ve geleneksel kurallara bağlı olmadan özgürce deneysel yaklaşımlara yelken açar. Yaratıcılık ve ifade özgürlüğünün önemli olduğu bir anlayışla hareket eder. Bu sanatçılar, önceden belirlenmiş kalıplardan saparak deneysel çalışmalara ve yeni formlara yönelirler. Geleneksel sanat biçimlerine sıkışmazlar, aksine dille, sembollerle, göstergelerle ve bağlantılarla oynayarak yaratıcı ifade arayışına girerler. Yaratıcı süreçlerini sınırlamadan, sanatlarını farklı formlarda deneyerek geliştirirler ve bu şekilde izleyiciye farklı ve yenilikçi bir bakış açısı sunarlar. Bu durum, postmodernizmin esnek ve çeşitliliğe odaklanan sanatsal bir yaklaşımı temsil eder.